

SúčasnÉ javy obradového folklóru ako sociokultúrny kapitál obce, ktorá získala titul dedina roka¹

Katarína Košťalová

Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, Slovensko

Filozofická fakulta, Katedra sociálnych štúdií a etnológie

Úvod

Vo svojej štúdií vychádzam z predpokladu, že udržateľný vývin regiónu, vrátane lokálnych spoločenstiev, do značnej miery závisí od toho, akým spôsobom dokáže využiť vlastný sociokultúrny kapitál, respektíve jeho cieľavedomé formovanie.

Slovensko v historických, ekonomických, hospodárskych a kultúrno-spoločenských kontextoch možno považovať za krajinu rurálnu. Vidiek ale nie je homogénny, predstavuje mnohvrstvový pojem, ktorý je možné vymedzovať na základe ukazovateľov rôzneho druhu. Iná situácia je v dedinách ležiacich v blízkosti miest, iná v marginalizovaných oblastiach. Sociokultúrne definície vidieka berú do úvahy najmä odlišný vzhľad krajiny a krajinný ráz, menšiu variabilitu zamestnaneckých možností a životný štýl obyvateľov, viazaný užšími spoločenskými a osobnými väzbami. Sú tvorené príbuzenskými, konfesijnými, susedskými a priateľskými vzťahmi s vyššou mierou vzájomnej sociálnej závislosti, pevnejšou väzbou na tradície i silnejšou determináciou prírodným prostredím. Interpersonálne väzby charakterizuje aj psychologická súdržnosť, spoločné zážitky a zjednocujúca kultúra². Samostatnú kapitolu vidieka tvoria marginálne lokality a najmä

■ 1 Príspevok bol spracovaný v rámci grantového projektu APVV-16-0115: Sociokultúrny kapitál úspešných obcí ako zdroj udržateľného rozvoja slovenského vidieka.

2 E. Heřmanová, J. Patočka, *Regionální sociologie, sociologie prostoru a prostředí II*, Praha 2007; P. Pospěch et al., *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*, Brno 2007,

tie, ktoré sa nachádzajú v marginálnych regiónoch³. Je to napríklad lazničke, kopaničiarske osídlenie spolu s okolitou krajinou, ktoré vzniklo ako produkt najmladších kolonizačných vln na odľahlých, ťažko dostupných častiach katastrálnych území. Od polovice 20. storočia sa postupne vyľudňovali a ako trvalé sídla i zanikali. Do kategórie najmenej rozvinutých okresov Slovenska bol zaradený i okres Veľký Krtíš, v ktorom sa nachádza výskumná lokalita Hrušov⁴. Predstavuje zlomovú obec medzi slovensky a maďarsky hovoriacimi dedinami v tejto časti okresu. V Hrušove žije 835 obyvateľov, z toho 144 Rómov v separovanej osade⁵. Miera nezamestnanosti je cca 20%. Náboženské vierovyznanie obyvateľov je rímskokatolícke, národnosť slovenská. Pre obec bola charakteristická dvojrezidenčnosť, čo znamená, že obyvatelia počas týždňa hospodárili na lazoch, kde bývali, a v nedeľu sa schádzali v dedine, kde mali svoje druhé domy (ale bez hospodárstva)⁶. Obyvatelia sa živilí výlučne roľníckym spôsobom a príležitostnou sezónnou prácou v poľnohospodárstve, na stavbách a v horách. Nebola rozvinutá remeselná výroba ani priemysel. Kolektivizácia poľnohospodárstva prebiehala veľmi pomaly a neskoro, Hrušov bol pričlenený k JRD Vinica až v roku 1979. Obyvatelia dochádzajú za prácou do iných slovenských miest i do zahraničia. Na základe charakteristiky lokality vidíme, že ide o excentricky ležiacu dedinu, ktorá susedí s obcami s inou etnicitou (maďarskou) i konfesiou (obyvatelia evanjelického augsburského vierovyznania). Táto uzavretosť obce sa odrážala aj v uzatváraní endogamných manželstiev i v zachovaní javov tradičnej kultúry. V obci pôsobí folklórna skupina Hrušov, detská folklórna skupina Ragačinka, telovýchovná jednota, dobrovoľný hasičský zbor, poľovnícke združenie a iné organizácie a spolky.

V tomto naznačenom kontexte si smieme položiť otázku. Môže mať obec, ktorá je marginálna, nachádza sa v marginálnom okrese, na geogra-

[@:] www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/vynalezani_venkova_v_cr_po_roce_1989.pdf, cit. 19.06.2019; K. Košťalová, *Etnológia vidieka. Tradícia, zmena, inovácia*, Krakov 2017.

3 V marginálnych regiónoch sa kumulujú problémy ekonomické s problémami sociálnymi, s kvalitou ľudských zdrojov, s infraštruktúrnou vybudovanosťou, komunikačnou a informačnou napojenosťou, atď., ktoré v podmienkach pôsobenia trhu nie sú atraktívne a konkurencieschopné. Charakterizuje ich nerovnomerný hospodársky i sociálny rozvoj, zhoršovanie demografickej, vzdelanostnej štruktúry obyvateľov, čím sa znižuje kvalita ich ľudského potenciálu, rastie tu počet dlhodobo nezamestnaných a sociálne odkázaných obyvateľov: P. Gajdoš, *Diferenciácia regionálneho rozvoja Slovenska a jej sociálno-priestorové súvislosti a dopady*, [In:] *New Members – New Challenges for the European Regional Development Policy*, Košice 2005, s. 114–122, [@:] <http://www3.ekf.tuke.sk/cers/cers2005/doc/Gajdos.pdf>, cit. 19.06.2019.

4 Hrušov sa nachádza v južnej časti stredného Slovenska, 42 km západne od okresného mesta Veľký Krtíš, na území niekdajšej Hontianskej stolice.

5 Počet obyvateľov k 1. 6. 2019.

6 V súčasnosti už väčšina obyvateľov žije v obci.

ficky regionálnom perifériu, ktorej počet obyvateľov klesá, sociokultúrny potenciál relevantný pre udržateľnosť? Ak za kapitál sídla považujeme aj „duchovné hodnoty, hmotnú kultúru, normy životného štýlu a správania sa, ku ktorým sa občania hlásia a praktizujú ich vo svojom každodennom živote, kedy kapitál tvorí podstatnú časť »genia loci« obce“⁷, tak áno. Podľa etnológa Jána Botíka, ktorý v obci realizoval výskumy, je potenciál Hrušova a Hrušovčanov v zachovávaní ľudových tradícií, v ich vzťahu ku kultúrnym hodnotám, a tak isto vôľa a súdržnosť lokálneho spoločenstva, ktorá sa prejavuje pri organizovaní a zapájaní do rôznych prezentácií⁸. Hrušov i napriek tomu, že má nevýhodnú geografickú polohu, leží v regióne s vysokou nezamestnanosťou, slabo vybudovanou infraštruktúrou, získal v roku 2003 v národnej súťaži ocenenie *Dedína roka* a v roku 2004 v európskej súťaži *O cenu obnovy dediny* ocenenie za to, že sa v ťažkých geografických a hospodárskych podmienkach snaží chrániť svoju identitu, budovať infraštruktúru, zlepšovať kvalitu života a budovať turizmus zachovávaním tradičných remesiel a kultúrnych aktivít⁹.

Lokálne spoločenstvo Hrušova je tvorené menším počtom ľudí žijúcich na malom, relatívne kompaktno osídlenom území. Spoločenstvom sa v etnológii označuje:

[...] malý sociálny útvar založený na vzájomnom poznaní a familiárnych vzťahoch svojich členov. Miera platných základných znakov spoločenstva je závislá od konkrétnych historických, sociálnych a geografických okolností jeho existencie. Plnoprávnym členom lokálneho spoločenstva sa jedinec stáva prostredníctvom výchovy a socializácie, osvojujúc si základné vzory spoločenských a kultúrnych aktivít platné v jeho sociálnom prostredí¹⁰.

■ 7 P. Gajdoš, *K vybraným problémom transformácie sociálnopriestorovej situácie Slovenska v 90. rokoch*, „Sociológia“ 2001, č. 21, s. 185–206.

8 J. Botík, *Hrušov a Hrušovčania. Sídlný a sociokultúrny profil tradičnej lazničkej komunity*, Hrušov 2014.

9 Uvedený názor môžeme podporiť skutočnosťou, že v obci pripravili a publikovali v edícii *Tradičná ľudová kultúra* sériu kníh o Hrušove, napríklad: P. Bendík, *Hrušov. Obec tradičnej ľudovej kultúry*, Hrušov 2019; P. Brada et al., *Roľníctvo v Hrušove*, Hrušov 2014; A. Brložová, *Naprostred Hrušova. Spevník ľudových piesní*, Hrušov 2010; A. Sásová, *Svadobné zvyky obce Hrušov*, Hrušov 2010; A. Sásová, A. Brložová, *Hrušovský kroj v premenách času*, Hrušov 2011; A. Sásová, A. Brložová, *Z hrušovského stola. Gazdiná na dvore a pri peci*, Hrušov 2015; A. Sásová, A. Brložová ml., *Zvykoslovie obce Hrušov*, Hrušov 2012; A. Sásová, A. Brložová, P. Brada, J. Brlož, *O čom sa v Hrušove rozprávalo*, Hrušov 2016.

10 D. Ratica, *Spoločenstvo*, [In:] *Encyklopédia ľudovej kultúry 2*, red. J. Botík, P. Slavkovský, Bratislava 1995, s. 188–189.

V Hrušove má dobrovoľné združovanie, súdržnosť, vzájomná výpomoc i participácia ako forma spolužitia a spolupôsobenia ľudí nezastupiteľné miesto vo vývoji lokálneho spoločenstva. Ťažké podmienky rozvoja, geografické vymedzenie, lazové osídlenie stupňujú potrebu uchovávať i realizovať javy tradičnej kultúry prispôbené na súčasné pomery. Práve tieto podmienky, ktoré ich na jednej strane devalvujú, ich na strane druhej podnecujú k súdržnosti, k potrebe zdieľať skúsenosti, budovať komunitu a vitalitu spoločenstva.

V štúdiu sa zameriam na ekologické zložky vybraného javu obradového folklóru, ktorý je pre obec príznačný, je jedným z nosných pilierov lokálnej kultúry a predstavuje kultúrny i sociálny kapitál lokálneho spoločenstva. Predložená štúdia je mikrosondou javu *spievanie na zore*, čo je obradová, symbolická rozlúčka nevesty s dievčatami, mamou a najbližšou rodinou. Jeho odovzdávanie a preberanie nie je jednorazovým aktom, ale zložitým procesom, podmieneným pravidlami selektovania a kumulovania vybraných hodnôt lokálneho spoločenstva a overovania ich životaschopnosti v nových podmienkach. Skúmaný jav vnímam ako organickú súčasť a výsledok širšieho celku pôsobenia rôznych determinantov. Zaujímam sa, v akej forme existuje a akú funkciu spĺňa v súčasnosti, pre súčasníka. Ekológiu folklóru chápem ako „poznanie mechanizmov života a životných podmienok folklóru, ako výskum špecifického vzťahu medzi interpretom a poslucháčom, objasnenie procesu a priebehu tradovania“¹¹. Z metodologického hľadiska boli použité základné etnografické metódy kvalitatívneho charakteru, ako i štúdium literatúry, materiálov a dokumentov. Základom práce sú výskumy realizované priebežne počas viacerých etáp, v rokoch 1995–1996, 2017–2019 sériou krátkodobých a opakovaných pobytov, metódou priameho pozorovania a pološtandardizovaných rozhovorov.

Spievanie na zore (zore¹²)

Piesne na zore sú funkciou, obsahom a spevnou realizáciou fixne zviazané so svadbou, ktorá predstavuje dôležité kvantitatívne a kvalitatívne postavenie vo folklórnej tradícii. Svadobné piesne sú stále dobre uchovanou časťou spevného repertoáru, lebo na ich interpretáciách a vnímaní sa opakovane zúčastňujú rodiny, široké skupiny svadobčanov, hostia a nositelia svadobných obradov. To je dôvod uchovania spoločenských, kultúrnych, ale i esteticky hodnotných, stále rozvíjaných hudobno-poetických žánrov v rámci svadby¹³. Svadobné piesne sú „reflexiou vnútornej štruk-

■ 11 M. Leščák, O. Sirovátko, *Folklór a folkloristika*, Bratislava 1982.

12 Zore je jasné osvetlenie horizontu pred východom slnka (ranné zore), ale aj pred západom slnka (večerné zore). V tomto kontexte ide o ranné zore.

13 A. Elscheková, *Svadba a svadobné piesne*, „Musicologica Slovaca. Ludové hudobné a tanečné zvykoslovie“ 1989, č. XIV, s. 72–122.

túry, celkovej skladby svadby, ktorá je mnohodielnym obradným cyklom. Ten pozostáva z celej reťaze vzájomne pospájaných obradných úkonov a každý z nich má špecifické postavenie v priebehu svadby¹⁴. Piesňový repertoár svadby súvisí so skutočnosťou, že je to najuniverzálnejšia spevná príležitosť, na ktorej sa uplatňuje celá široká škála svadobných piesní. Sú to na jednej strane piesne v širšom, neobradnom tematickom zábere a na strane druhej piesne v úzkej väzbe k obradným úkonom. Do tejto skupiny patria aj *piesne na zore*.

Niektoré svadobné piesne sú zhodné s piesňami známymi aj v rámci iných regiónov Slovenska, iné sa však javia ako špecifické:

Doterajším výskumom bolo zistené, že *spievanie na zore* má na Slovensku iba ohraničený regionálny výskyt, teda nevyskytuje sa celoplošne. Zaznamenané bolo iba v niektorých lokalitách regiónu Hont, čiastočne v Novohrade, a to v lokalitách bezprostredne susediacich s Hontom¹⁵.

Keďže ide o svadobnú príležitosť málo dokumentovanú z iných oblastí Slovenska, umožňuje to vysloviť záver, že *spievanie na zore* je regionálne príznačným kultúrnym javom práve pre oblasť Hontu¹⁶.

Spievanie na zore „pozostáva z viacerých prvkov, ktoré sa dostávajú do jedného významového radu s predkresťanskými a staroslovanskými magickými a obradovými praktikami. Možno ho zaradiť k staršej vrstve obradových tradícií, ktoré sa v Hrušove kontinuálne uchovávajú najmenej tri storočia“¹⁷ a aj v súčasnosti tvorí jednu zo základných, živých zložiek svadobných obyčají hrušovskej svadby. Je nutnou súčasťou udržiavania rodinných, kamarátskych väzieb, má svoju magickú silu želaní do budúcnosti a silný emocionálny charakter.

Pri analýze sociálneho a kultúrneho rámca tohto folklórneho javu sa dá indikovať niekoľko významných prvkov. Ide o archaickosť a obradovosť javu, symbolický čas konania, špecifickú skupinu nositeľov/aktívnych participantov (aspekt rodový, vekový, sociálny), špecifický repertoár i znakový systém (texty piesní, rekvizita v podobe *mrváňa* – obradového koláča):

Už samotný názov úkonu na *zore*, ako aj jeho časové zaradenie do ranného svitania, poukazuje na spojitosť so Slnkom. Aj *mrváň*, obradový koláč prítomný v tomto úkone, má okrúhly tvar, ktorý tiež symbolizuje solárny motív. Je zrejmé, že obradový úkon bol skoncipovaný na veľmi dávnej osnove náboženského myslenia a obradového správa-

■ 14 A. Elscheková, *Funkcia a typy svadobných piesní. Funkčné okruhy preferovaných piesní*, „Slovenský národopis“ 1997, č. 4, s. 382.

15 J. Botík, *Hrušov a Hrušovčania...*, s. 123.

16 S. Burlasová, *Ludová pieseň*, [In:] *Hont*, red. J. Botík, Martin 1988, s. 557.

17 J. Botík, *Hrušov a Hrušovčania...*, s. 123.

nia. Spievanie na zore môžeme preto priradiť k podobným svadobným javom, v ktorých je u rôznych slovanských národov dominantným prvkom Slnko¹⁸.

Tieto piesne sú viazané na úzku skupinu interpretiek, ktorými sú dievčatá, prípadne mladé ženy (neveste vekovo blízke kamarátky, ktoré sú už vydaté a ktorým bola *spievať zore*), ženy v úzkom príbuzenskom vzťahu (krstná mama pri krste, pri birmovke, kmotra) i krstné dcéry. V tomto kontexte je dôležité upozorniť na skutočnosť, že v skúmanom lokálnom spoločenstve aktívne pôsobia malé sociálne skupiny, napríklad mládež, skupina dievčat, chlapcov, žien, mužov, skupiny existujúce na princípe záujmov (hasiči, členovia folklórnych kolektívov). K základným znakom týchto skupín patrí uvedenie si spolupatričnosti a zodpovednosti členov jeden k druhému (vo vnútri skupiny i navonok), medziosobná komunikácia tvárou v tvár, čím sa zabezpečuje aj vzájomná kontrola, ovplyvňovanie správania príslušníkov skupiny i napĺňanie skupinových cieľov. Členovia týchto skupín sa podieľajú na procese enkulturácie, socializácie, identifikácie jednotlivca i na transmisii kultúrnych hodnôt. Jedinec tak vie, čo sa od neho v danej situácii vyžaduje a aké normy správania sa v lokálnom spoločenstve uplatňujú.

Mladé dievčatá môžu *spievať zore* až po ukončení povinnej školskej dochádzky, keď sa stávajú členkami mládežníckej skupiny (približne od 15 roku)¹⁹. Norma správania si vyžaduje, aby nevesta pozvala na *zore* vydaté ženy osobne. Mladšie dievčatá sa nepozývajú každá zvlášť, ony si túto informáciu odovzdávajú navzájom v rámci mládežníckej skupiny, pri bežných stretnutiach. Spievať chodia tie, ktoré sú pozvané na sobáš a svadobnú hostinu, i tie, ktoré sa svadby nezúčastnia. *Spievanie na zore* vnímajú ako ich rozlúčku s nevestou (rozlúčku dievčat s *jednou z nich*). Počet spievajúcich dievčat v súčasnosti osciluje medzi 15 až 20, čo je odrazom populačného poklesu obyvateľstva v obci. Ešte pred desiatimi rokmi sa spievania zúčastňovalo 30 i viac dievčat a bolo by neprijateľné, keby niektorá neprišla. I napriek tomu, že väzba na lokálne spoločenstvo je v Hrušove aj v súčasnosti silná, dochádza k oslabovaniu sociálnych väzieb. Ak nevesta dlhodobo žije už inde (v inom meste, v zahraničí), prípadne nemá svadbu v Hrušove, *zore* sa jej nespievajú. Ide ale stále o výnimočné prípady. Tento jav sa nerealizuje ani pri svadbe rómskych dievčat z dediny.

Samotný názov tohto obradového javu (*spevy na zore, zore*) napovedá o špecifickom čase konania. Dievčatá sa stretávajú v svadobný deň ráno na svitaní, počas východu slnka (hodina je podmienená ročným obdobím)

■ 18 Ibidem, s. 123–124.

19 Výnimkou sú len krstné dcéry nevesty, ktoré sa môžu spievania zúčastniť aj v mladšom veku.

a pod oknami domu nevesty spievajú lyrické piesne s poetickými textami. Sú oblečené v civile, podobne ako nevesta, ktorá stojí pri nich a počas spievania ich ponúka nápojmi i drobnými kúskami jedla²⁰. Skôr ako začnú spievať, muž (slobodný mládenec z rodiny nevesty, napríklad bratranec)²¹ zakričí cez okruhly svadobný koláč *mrvaň* (v tomto prípade nazývaný *Kričiak*) trikrát, na tri strany: *Ój vienok zelení, ako si uvedov, tak si aj odpadov*, čo je symbolicky a poeticky vyjadrené, že sa z dievčata stáva žena. Po úvodnej piesni *Svitajú mi zore*, nasledujú ďalšie piesne a cappella²². Nie je to náhodný výber piesní, ich sled tvorí ustálená štruktúra, ktorá sa len málokedy variuje²³. Ak matka nevesty už nežije, spieva sa aj pieseň *V Hrušove na ringu*²⁴. Po odspievaní *piesní na zore* sa dievčatá presunú podľa počasia, kapacít a možností domácich buď do domu nevesty, alebo zostávajú vonku na dvore, na terase a v spievaní pokračujú. Tieto piesne majú už voľnejšiu funkčnú väzbu a sú tematicky rôznorodé (napríklad lúboštné, žartovné, tanečné). Na záver spievania si nevesta rozkáže svoju obľúbenú pieseň. V dome nevesty alebo v priestoroch dvora je pripravené posedenie a pohostenie – hurky, perkelt, párky, pečené kurence, nápoje, zákusky a podobne. Pri jeho príprave i s obsluhou pomáhajú svadobnej matke ženy z najbližšej rodiny, susedy. Pri odchode sa nevesta s každým dievčaťom, ženou rozlúči, poďakuje sa a odovzdá výslužku (svadobné koláče)²⁵.

Spievanie na zore predstavuje kultúrne skonštruovaný jav symbolickej, prirodzenej, medziosobnej komunikácie. Texty piesní sa transmitujú vertikálnou (prenos z generácie rodičov ku generáciám potomkov) i horizontálnou (prenos v rámci generácií) kontaktnou, prirodzenou komunikáciou. Keďže svadieb organizovaných počas roka je už menej, menej je aj prirodzených príležitostí na osvojenie si tohto javu. Preto sa piesne v ostatnom období transmitujú aj nepriamym, ale efektívnym spôsobom (od jednotlivca k ostatným), keď expedientom je nositeľ/učiteľ a percipientom nasledovník/žiak. Vedúca folklórneho súboru Ragačinka a učiteľka na základnej škole²⁶ pripravili pre mladé dievčatá brožúrku s textami piesní a pred ich prvým *spievaním na zore* sa piesne učia.

■ 20 Ešte v 50-tych rokoch počas *spevov na zore* nevestu v dome obliekali.

21 On vedie nevestu aj na sobáš.

22 *Zabeľej sa, zabeľej, Išlo diouvča, išlo na vinohradi, Vidala mamka, Pola Valachov na rovni, Smutno nám je kamarátky našej, Púšťala Anka vienočke, Studená vodička do Dunajka tečie, Už je koniec aj tej mojej mladosti, Zbohom ostávajú otec, matka, Rozmarín zelení na suchom koreňi, Po vôľi, po vôľi, diouvčatu svet stojí*: A. Sásová, *Svadobné zvyky obce Hrušov...*, s. 14–22.

23 Pieseň *Smutno nám je kamarátky našej* je zo 60-tych rokov, keď ju zložili neveste kamarátky a dodnes je súčasťou repertoáru *na zore*: Ibidem, s. 61.

24 *V Hrušove na ringu, tam jes pekná veža, tá moja mamička dávno pod ňou ležia*.

25 Por. A. Sásová, A. Brložová ml., *Zvykoslovie obce Hrušov...*, s. 176–177.

26 Absolventka etnológie a jazyka slovenského.

Ako som uviedla, nositeľkami tohto obradu sú študentky (stredoškolačky, vysokoškolačky) i pracujúce dievčatá a ženy, ktoré na víkend, v čase konania svadby, pricestujú domov do Hrušova a ráno idú *spievať zore*. Okrem obradovej funkcie lúčenia nevesty s vrstovníčkami opisovaný jav obsahuje formy sociálnej interakcie, mechanizmy vzájomnej komunikácie, putá solidarity so spoločenstvom kamarátok, pocity empatie, spoločne prežívanej radosti, smútku, vzájomnej kooperácie, zodpovednosti, pomoci i afirmácie. Ide o kolektívny, formalizovaný, opakujúci sa komunikačný jav, ktorý metaforicky legitimizuje a reflektuje spoločenské vzťahy. Nositeľky i percipienti sa s ním stotožňujú, dáva im pocit istoty a správnosti ritualizovaného správania. A aj v súčasnosti patrí medzi najdojemnejšie časti svadobného rituálu. Odzrkadľuje sa v ňom vážnosť okamihu rozlúčky, sprevádzaného plačom nevesty, matky i kamarátok. Uvedené môžeme dokumentovať aj nasledovnými výpoveďami:

Nemohla by som neprísť spievať zore.

To sa ani nerozmýšľalo, že by dakto nemal zore, alebo že by sme daku komu nešli spievať. Hoci boli aj také dievčatá, že tejto idem spievať, tejto nie. Ale to sme hneď aj dali najavo, že takto sa to nerobí.

Mať zore, je aj češť.

Keď sme našu AA vydávali, tak tie spevy boli najemotívnejšia časť svadby pre mňa. Veľmi som to prežívala.

Záver

Spievanie na zore môžeme charakterizovať ako polyfunkčný jav. Stále je prítomná obradová funkcia (čas konania, obradový koláč, obradová rozlúčka), ďalej funkcia estetická, výchovná, zábavná, socializačná, psychologická, reprezentatívna. V lokálnom spoločenstve vytvára emócie, upevňuje normy správania, zaistuje kultúrnu transmisiu hodnôt naprieč generáciami a udržuje vitalitu a súdržnosť komunity. Obsahuje etnoidentifikačné aspekty, umocňuje pocit hrdosti na svoju lokalitu i spoločenstvo a predstavuje interiorizované kultúrne hodnoty. Môžeme hovoriť o previazaní, prestúpení sféry rodiny, kamarátskej skupiny, jednotlivca i lokálneho spoločenstva. Je ale veľmi ťažké predikovať, ako sa bude opisovaný jav vyvíjať a ako bude existovať v budúcnosti, pretože je viazaný na dievčenskú skupinu a už v súčasnosti sme svedkami vysťahovania mladých ľudí z obce. Doterajšia celistvosť tradícií, životnosť a aktuálnosť tohto (i iných javov) podporujú tvrdenie etnológa Jána Botíka citovaného v úvode, že potenciál Hrušova a Hrušovčanov je v zachovávaní ľudových tradícií, v ich vzťahu ku kultúrnym hodnotám, vôli, ochote a súdržnosti lokálneho spoločenstva.

Tento potenciál je výsledkom aj špecifického geografického, socioekonomického, kultúrneho prostredia, ktorý miestna komunita a jednotlivci svojou vitalitou dokázali zhodnotiť. Týmto špecifickým spôsobom môže byť lokalita pre spoločnosť zaujímavou a môže sa stať aj atraktívnou. Čo dokazuje aj festival tradičnej kultúry s ukázkami života a hospodárenia na lazoch, Hontianska paráda, ktorú obec organizuje od roku 1996. Počas svojej existencie sa stal jedným z najvyhľadávanejších festivalov v rámci Slovenska a v súčasnosti ho navštívi okolo 15 000 návštevníkov. Tí prichádzajú do obce práve pre jej ľudský, kultúrny, sociálny a prírodný potenciál.

Summary

Contemporary features of ceremonial folklore as sociocultural resources of the village awarded with the title of the village of the year

The study focuses on the ecological elements of the ceremonial folklore feature, namely the song *Singing at dawn* – typical for the Hrušov village. It is a microsurvey on the specific wedding songs that indicate the ceremonial symbolic bride's farewell to her friends. This feature is observed as a phenomenon of the local culture and as a result of the impact of various determinants which are part of the sociocultural resources of the village. The study describes the form of the examined feature and its contemporary functions.